

Tomasz Przybyciński

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Kolegium Analiz Ekonomicznych
Katedra Ekonomii I
Zakład Ekonomii Rozwoju i Polityki Ekonomicznej
tprzyb@sgh.waw.pl

UWARUNKOWANIA ROLI RYNKU WE WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARCE – PODEJŚCIE INSTYTUCJONALNE

Streszczenie: Właściwe ramy instytucjonalne umożliwiają sprawne funkcjonowanie rynku oraz stymulują rozwój gospodarczy. Jednakże w wielu krajach wysoko rozwiniętych, zwłaszcza w Europie Zachodniej, w minionych latach wyraźnie pogorszyła się jakość instytucji i narastały poważne problemy ekonomiczne. Tymczasem niektóre kraje słabiej rozwinięte, a w szczególności ChRL, znacznie poprawiły jakość swoich instytucji i doświadczyły szybkiego wzrostu gospodarczego. W tym kontekście Polska powinna kształtować takie instytucje, które pozwolą jej w pełni wykorzystać posiadany potencjał i przezwyciężyć względne zacofanie gospodarcze.

Słowa kluczowe: instytucje, rynek, rozwój gospodarczy.

JEL Classification: B52, O10, O50, O52, O53.

Wprowadzenie

W minionych latach dokonały się radykalne zmiany w postrzeganiu roli rynku i państwa. Przyczyniły się do tego próby odgórnego kształtowania ładu gospodarczego, jakie podjęto w XX wieku. Chodziło tutaj w szczególności o eksperymenty związane z kształtowaniem gospodarki centralnie planowanej i państwa dobrobytu. Przebieg oraz skutki tych działań powinny stanowić podstawę do pogłębionej refleksji nad rolą rynku i państwa we współczesnym świecie.

Niektóre kraje wyciągnęły właściwe wnioski ze zgromadzonych doświadczeń, umiejętnie dostosowały się do nowych warunków i odniosły sukces gospodarczy. Inne nie potrafiły w wystarczającym stopniu skorzystać z pojawiających się szans i weszły w okres stagnacji, a nawet przeżyły ekonomiczny regres.

W tym kontekście warto postawić pytanie o instytucjonalne uwarunkowania funkcji rynku we współczesnej gospodarce. Trzeba bowiem ustalić, jaką rolę w kreowaniu dobrobytu odegrał rynek, a jaką polityka państwa, która ten rynek kształtowała. Może w tym pomóc analiza instytucji gospodarczych, a także procesów i interesów, proponowana przez współczesną ekonomię instytucjonalną.

Celem opracowania jest ustalenie, jaki był długookresowy wpływ wyboru określonych instytucjonalnych reguł gry na uzyskiwane wyniki gospodarcze. Aby zrealizować ten cel, przeprowadzono analizę instytucjonalnych uwarunkowań prowadzenia działalności gospodarczej w krajach wysoko rozwiniętych, zwłaszcza w państwach Europy Zachodniej, a ponadto w ChRL i Polsce. W tym kontekście przedstawiono doniosłą rolę zarówno rynku, jak i właściwej polityki państwa.

1. Ewolucja instytucji gospodarczych w krajach wysoko rozwiniętych oraz jej konsekwencje

Aby zrozumieć obecną sytuację krajów wysoko rozwiniętych, trzeba przeanalizować ewolucję instytucjonalnych reguł gry, jaka się w nich dokonała w okresie minionych ponad stu lat. W tym czasie w wielu krajach, aktualnie zaliczanych do wysoko rozwiniętych gospodarczo, doszło bowiem do zasadniczych zmian instytucjonalnych.

Należy zaznaczyć, że tworzący się ład rynkowy od początku miał zarówno swoich zwolenników, jak i przeciwników. Jednakże liczba przeciwników ładu rynkowego znacznie wzrosła w XIX wieku, kiedy powstał i okrzepł ruch socjalistyczny, mający oparcie w wielkoprzemysłowej klasie robotniczej.

Socjaliści krytykowali kapitalistyczny wyzysk, a także proponowali jako alternatywę budowę społeczeństwa realizującego ideał sprawiedliwości społecznej. Radykalna część ruchu socjalistycznego usiłowała obalić kapitalizm przemocą oraz zlikwidować rynek i własność prywatną, natomiast część umiarkowana opowiadała się za zmianami o charakterze ewolucyjnym, które doprowadziłyby do tych samych lub podobnych rezultatów [Marks i Engels, 1983; Bernstein, 2015].

W XX wieku w niektórych krajach podjęto próbę budowy gospodarki centralnie planowanej. Stało się tak najpierw w ZSRR, a później m.in. w ChRL. Tymczasem w wielu krajach Europy Zachodniej władza polityczna stopniowo ustępowała pod presją socjaldemokratów i realizowała ich postulaty. W krajach tych bardzo dużą popularność zdobyła koncepcja państwa dobrobytu (państwa

opiekuńczego), którą realizowano głównie w latach 60. i 70. XX wieku. Chodziło w niej o zapewnienie sprawiedliwego podziału bogactwa oraz równości szans [Przybyciński, 2016, s. 29].

Teoretyczną podstawą państwa dobrobytu były: ekonomia dobrobytu oraz ekonomia keynesowska. Ekonomia dobrobytu skupiała uwagę na dążeniu do zwiększania dobrobytu społecznego poprzez redystrybucję dochodów od bogatszej do uboższej części społeczeństwa. Ekonomia keynesowska wskazywała na niestabilność wolnorynkowego kapitalizmu oraz wynikające z tego problemy związane z niewystarczającym popytem i masowym bezrobociem. Tym niekorzystnym zjawiskom miała przeciwdziałać ekspansywna polityka fiskalna [*Ekonomia od A do Z...*, 2007, s. 91-92, 343; Skousen, 2012, s. 433-475].

Rozkwit interwencjonizmu państwowego doprowadził do znacznego ograniczenia wolnorynkowych cech ładu gospodarczego w wielu krajach Europy Zachodniej. Bardzo rozbudowano bowiem system zabezpieczenia społecznego, wprowadzono silnie progresywne podatki dochodowe, a także istotnie zwiększono rolę przedsiębiorstw państwowych w gospodarce. Ekspansywna polityka makroekonomiczna przyczyniała się do zwiększania deficytu budżetowego i długu publicznego [Bugaj, 2015, s. 175-176].

Państwo, które jeszcze pod koniec XIX wieku było małe i tanie, w latach 70. XX wieku stało się duże i drogie. Wiązało się to z zasadniczą zmianą instytucjonalnych reguł gry. Wcześniej ludziom opłacało się przede wszystkim ciężko pracować. Zmiany instytucji gospodarczych znacznie zwiększyły opłacalność życia na cudzy koszt, czyli na koszt podatników. Skutkowało to upadkiem kultury równowagi praw i obowiązków oraz rozkwitem kultury uzależnienia od pomocy opiekuńczego państwa. Właśnie dlatego bardzo upowszechnił się hazard moralny (pokusa nadużycia). Masowym zjawiskiem stały się postawy żebraczko-rozszczeniowe [Tarchalski, 1999, s. 11-45; Przybyciński, 2016, s. 31-32].

W rezultacie tempo rozwoju gospodarczego w wielu krajach Europy Zachodniej wyraźnie spadło. Pojawiła się również depresja urodzeniowa. Wskutek malejącego przyrostu naturalnego i postępującego starzenia się społeczeństw piramida demograficzna w Europie Zachodniej zaczęła przekształcać się w demograficzny sarkofag. Miało to negatywny wpływ na sytuację finansów publicznych, ponieważ wiązało się z rosnącymi wydatkami na emerytury i ochronę zdrowia, co z kolei destabilizowało repartycyjne systemy emerytalne oraz publiczne systemy ochrony zdrowia. W ten sposób państwo dobrobytu znalazło się w chronicznym kryzysie.

Podjęmowane w późniejszych latach próby demontażu państwa dobrobytu nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. W wielu krajach Europy Zachodniej ludzie przyzwyczaili się bowiem do korzystania z rozmaitych przywilejów i nie chcieli ich ograniczenia.

W 2011 roku łączne wydatki państw UE stanowiły przeciętnie 50% ich PKB (dla porównania w USA – ok. 41%, a w ChRL – 22%), przy czym w Europie Zachodniej wydatki związane z finansowaniem systemu zabezpieczenia społecznego wynosiły ponad 20-25% PKB [Orłowski, 2011, s. 144-152]. Zakres interwencjonizmu państwowego oraz opiekuńczości w Europie Zachodniej był wyraźnie większy niż w USA [Bugaj, 2015, s. 176].

Z perspektywy historycznej widać, że nadmierny interwencjonizm państwowy miał doniosły i negatywny wpływ na motywacje podmiotów gospodarczych do ciężkiej pracy, oszczędzania, inwestowania oraz wprowadzania innowacji. Doprowadził on do znacznego osłabienia działania sił rynkowych, w tym przedsiębiorczości i konkurencji, jak również do narastania nierównowagi finansów publicznych oraz wzrostu długu publicznego [Bossak, 2013, s. 107-109].

W konsekwencji wieloletniego psucia różnych instytucji w wielu krajach wysoko rozwiniętych ukształtowało się państwo stacjonarne, będące przyczyną wielu problemów i niepowodzeń. Jest ono antytezą państwa progresywnego, przynoszącego optymizm i poprawę warunków życia wszystkim grupom społecznym. Degeneracja instytucji stała się zatem głównym problemem współczesnego świata zachodniego. Wiele państw Zachodu przestało opierać się na instytucjach, które wcześniej zapewniły im awans cywilizacyjny i dobrobyt, a także prymat w skali całego świata [Ferguson, 2017].

2. Upadek ZSRR a kształtowanie instytucji we współczesnym świecie oraz rozkwit gospodarczy ChRL

Wydarzeniem, które wywarło olbrzymi wpływ na kształtowanie instytucjonalnych reguł gry we współczesnym świecie, był kryzys, a następnie upadek gospodarki centralnie planowanej na przełomie lat 80. i 90. XX wieku. Dokonał się on w ZSRR oraz w krajach od niego zależnych. ZSRR przestał istnieć w 1991 roku.

Klęska konstruktywistycznego eksperymentu prowadzonego w ZSRR, polegającego na likwidacji podstawowych instytucji gospodarki rynkowej oraz wprowadzeniu skrajnie wyzyskujących instytucji politycznych i gospodarczych, miała poważne konsekwencje. Okazało się, że można stworzyć silne, scentrali-

zowane państwo, ustanowić nowe reguły formalne i dokonać uprzemysłowienia dzięki bardzo wysokim obciążeniom, jakie nałożono na rolnictwo. Jednakże takie państwo nie było w stanie wywołać trwałego wzrostu gospodarczego, który opiera się na: włączających instytucjach gospodarczych i politycznych, tworzeniu innowacji na skalę masową oraz twórczej destrukcji [Acemoglu i Robinson, 2014].

Wobec załamania się wiary w możliwość zbudowania sprawnej gospodarki centralnie planowanej wiele krajów zdecydowało się na rynkowe reformy gospodarcze. W ten sposób została zapoczątkowana posocjalistyczna transformacja. W nowych warunkach siły rynkowe mogły kształtować życie gospodarcze prawie na całym świecie. Dzięki temu doszło do znacznej intensyfikacji konkurencji na wielu rynkach częściowych. Globalna konkurencja wywierała silną presję zarówno na poszczególne państwa, jak i na regionalne ugrupowania integracyjne [Gabryś i in., 1994].

Konkurencja odgrywała coraz większą rolę nie tylko w życiu gospodarczym, ale również w życiu politycznym. Demokratyczny kapitalizm stał się atrakcyjną koncepcją ustrojową. Właśnie dlatego F. Fukuyama doszedł do wniosku, że nastąpił koniec historii. Liberalna demokracja i kapitalistyczna gospodarka rynkowa miały być punktem docelowym ewolucji instytucji politycznych i gospodarczych. Towarzyszyło temu przekonanie o przewadze Zachodu nad resztą świata i wiara w atrakcyjność zachodnich instytucji [Fukuyama, 1996; Bartosiak, 2016, s. 335-336].

Trzeba jednak zaznaczyć, że upadek gospodarki centralnie planowanej w ZSRR oraz krajach od niego zależnych był poprzedzony rynkowymi reformami gospodarczymi w ChRL. Stanowiły one duże wyzwanie dla innych państw, ponieważ przyczyniły się do wejścia chińskiej gospodarki na ścieżkę bardzo szybkiego rozwoju i znacznie wzmocniły pozycję geopolityczną ChRL. Tempo wzrostu gospodarczego ChRL po 1978 roku utrzymywało się przez wiele lat na poziomie ok. 10% rocznie [Meyer, 2013, s. 44; Bartosiak, 2016, s. 303].

Reformy w ChRL zostały zapoczątkowane po przejściu władzy przez Deng Xiaopinga i jego zwolenników, a zatem pod koniec lat 70. XX wieku. Reformatorzy wyciągnęli wnioski z wcześniejszych niepowodzeń gospodarczych, jakich doświadczyła ChRL w okresie sprawowania władzy przez Mao Zedonga [Chojłaj, 2011].

Osobliwością strategii stopniowych reform rynkowych, konsekwentnie realizowanej w ChRL, było odrzucenie ortodoksyjnie pojmowanego marksizmu i wprowadzanie instytucji gospodarki rynkowej w państwie formalnie socjalistycznym. Oznaczało to w szczególności: akceptację własności prywatnej i sto-

sunków rynkowych, tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, stosowanie polityki otwarcia na świat zewnętrzny oraz wyciąganie korzyści z globalizacji [Chołaj, 2014ab; Bartosiak, 2016, s. 323].

Stopniowe reformy rynkowe, realizowane pod kontrolą partii komunistycznej, przyczyniły się do znacznej poprawy jakości instytucji gospodarczych, spadku kosztów transakcyjnych, uruchomienia konkurencji i przedsiębiorczości w ChRL. Potencjał rozwojowy gospodarki, który wcześniej niszczone lub tłumiono, został w ten sposób odblokowany i uruchomiony. Był on następnie rozbudowywany dzięki neomerkantylistycznej polityce państwa, opartej na wykorzystywaniu względnej przewagi konkurencyjnej, jaką dawała tania praca ludzka, a także utrzymywaniu niedowartościowanego kursu walutowego. W efekcie dynamicznie wzrastał eksport, który napędzał gwałtowny wzrost gospodarczy. W ten sposób ChRL mogła czerpać olbrzymie korzyści z procesu globalizacji i stać się jej głównym beneficjentem [Bossak, 2013, s. 157-163, 169-180; Skopiec, 2013; Chołaj, 2014b].

Sukces ekonomiczny ChRL przyczynił się do relatywnego osłabienia pozycji krajów wysoko rozwiniętych, w tym m.in. państw Europy Zachodniej oraz USA. Stało się tak, ponieważ PKB ChRL osiągnął co najmniej 60% PKB USA, natomiast pod względem PKB według parytetu siły nabywczej ChRL wyprzedziła już Stany Zjednoczone [Bartosiak, 2018, s. 458-459].

Z perspektywy czasu widać, że – dzięki rynkowym reformom gospodarczym i zmianie instytucjonalnych reguł gry – ChRL umiejętnie wykorzystwała szansę doganiania krajów wysoko rozwiniętych i spokojnie budowała swą moc, zmierzając do odgrywania aktywnej roli w skali globalnej. Stworzono warunki zapewniające szybkie tempo rozwoju gospodarczego ChRL i poprawę bytu szerokich warstw ludności oraz modernizację sił zbrojnych. To z kolei umożliwiło prowadzenie bardziej agresywnej polityki zagranicznej [Meyer, 2013; Chołaj, 2014a; Bartosiak, 2016, s. 176-517].

Wzrost gospodarczy w ChRL miał jednak energo- i surowcochłonny charakter oraz wiązał się z ogromnym zanieczyszczeniem środowiska. Nie można również pominąć problemów demograficznych, związanych ze starzeniem się społeczeństwa, do których doprowadziła antynatalistyczna polityka władz [Meyer, 2013, s. 99-100; Skopiec, 2013, s. 151; Bartosiak, 2016, s. 315-316].

3. Instytucjonalne reguły gry i rozwój polskiej gospodarki

Na przełomie lat 80. i 90. XX wieku w Polsce dokonała się transformacja ustrojowa. W tym kontekście zasadnicze znaczenie miały decyzje dotyczące pokojowego i szybkiego przejścia od realnego socjalizmu do demokratycznego ładu rynkowego. Początkowo w Polsce prowadzono neoliberalną politykę gospodarczą, ale wkrótce – pod wpływem zmasowanej krytyki – zmodyfikowano ją w kierunku eklektycznego pragmatyzmu.

Po kryzysie transformacyjno-stabilizacyjnym polska gospodarka weszła na ścieżkę rozwoju. Wzrost gospodarczy w Polsce postrzegano jako szybki na tle osiągnięć krajów Europy Zachodniej, co umożliwiała awans cywilizacyjny i doganianie państw wysoko rozwiniętych.

Tempo wzrostu gospodarczego w Polsce było jednak znacznie wolniejsze niż w przypadku ChRL. Sukces gospodarczy ChRL stał się możliwy dzięki przejściu od zespołu skrajnie wyzyskujących instytucji gospodarczych do instytucji bardziej włączających. W porównaniu z Polską należy tutaj podkreślić umiarkowane tempo zmian instytucji gospodarczych i brak demokratycznych reform w życiu politycznym [Acemoglu i Robinson, 2014, s. 470-471, 473-474, 485-495].

W Polsce za punkt odniesienia przyjęto rozwiązania instytucjonalne istniejące w krajach wysoko rozwiniętych, a w szczególności w państwach Europy Zachodniej należących do Unii Europejskiej (UE), z którą Polska zdecydowała się integrować. Instytucje UE utworzyły ogólne ramy dla państw członkowskich; Polska miała w nich dosyć dużą swobodę działania [Przybyciński, 2005, s. 137-145].

Po przystąpieniu do UE Polska współdecydowała o kształcie demokratycznego ładu rynkowego w tej organizacji. Traktat z Nicei dawał Polsce silną pozycję w UE, jednakże Traktat z Lizbony znacznie ją osłabił. Wzmocniona została natomiast rola Niemiec, które aspirowały do przywództwa w UE [Kieżun, 2012, s. 349-354].

Chociaż Polska i Niemcy miały wiele wspólnych interesów, to jednak we wzajemnych relacjach pojawiały się także problemy, a niekiedy dochodziło do otwartych konfliktów. Zjednoczone Niemcy realizowały bowiem koncepcję społecznej gospodarki rynkowej nie w wersji pierwotnej, czyli ordoliberalnej, ale w wersji zmodyfikowanej, pojmowanej jako państwo dobrobytu. W związku z tym forsowały również takie rozwiązania instytucjonalne, które służyły ich rozwojowi gospodarczemu, nawet kosztem innych krajów. Polska nie zawsze potrafiła je skutecznie blokować. Ponadto próbowała realizować bardziej liberalną, rodzimą odmianę społecznej gospodarki rynkowej [Przybyciński, 2009; Kieżun, 2012; Bugaj, 2015].

Ponadto w Polsce ujawniły się poważne dysfunkcjonalności ustrojowe, spowodowane działaniem różnych grup nacisku. W szczególności doszło do uwłaszczenia komunistycznej nomenklatury i opozycjonistów okrągłostołowych na majątku państwowym. Rozwinęła się także korupcja. W efekcie stworzono korzystne warunki funkcjonowania nie dla wszystkich, a jedynie dla uprzywilejowanej części społeczeństwa. Właśnie dlatego tempo rozwoju gospodarczego nie było tak wysokie, jak oczekiwano. W tym kontekście pojawiły się również opinie, że w Polsce został ukształtowany kapitalizm polityczny lub hybrydalny [Jasiecki, 2013, s. 257-289; Dahl, 2015, s. 123].

Podsumowanie

Współczesna ekonomia instytucjonalna eksponuje znaczenie instytucjonalnych reguł gry gospodarczej, zarówno formalnych, jak i nieformalnych. Docenia ona znaczenie tak rynku, jak polityki państwa. Wskazuje, że instytucje gospodarcze powinny dobrze wpisywać się w określony kontekst kulturowy i sprawdzać się w konkretnych warunkach.

Z tego punktu widzenia na szczególną uwagę zasługują doświadczenia ChRL, która odrzuciła ortodoksyjnie pojmowany marksizm i konsekwentnie realizowała strategię stopniowych reform rynkowych. Dzięki temu w państwie formalnie socjalistycznym powstała gospodarka rynkowa. Instytucje gospodarcze zostały zasadniczo przekształcone, a ich jakość znacznie się poprawiła, co doprowadziło do bardzo szybkiego rozwoju gospodarczego ChRL.

Tymczasem poważne problemy gospodarcze wielu krajów wysoko rozwiniętych, zwłaszcza w Europie Zachodniej, wynikały z pogarszającej się jakości instytucji gospodarczych, do czego przyczyniła się w szczególności realizacja koncepcji państwa dobrobytu.

W przypadku Polski dotychczas nie udało ukształtować takich instytucji, które pozwoliłyby jej w pełni wykorzystać posiadany potencjał rozwojowy i przezwyciężyć względne zacofanie gospodarcze.

Literatura

- Acemoglu D., Robinson J.A. (2014), *Dlaczego narody przegrywają: źródła władzy, pomyślności i ubóstwa*, tł. J. Łoziński, Zysk i S-ka, Poznań.
- Bartosiak J. (2016), *Pacyfik i Eurazja. O wojnie*, Jacek Bartosiak, Warszawa.
- Bartosiak J. (2018), *Rzeczpospolita między lądem a morzem. O wojnie i pokoju*, Jacek Bartosiak, Warszawa.

- Bernstein E. (2015), *Zasady socjalizmu i zadania socjalnej demokracji*, Stowarzyszenie Rzeczpospolita Obywatelska, Warszawa.
- Bossak J.W. (2013), *Konkurencja i współpraca międzynarodowa*, Difin, Warszawa.
- Bugaj R. (2015), *Plusy dodatnie i ujemne, czyli polski kapitalizm bez solidarności*, Poltext, Warszawa.
- Chołaj H. (2011), *Powrót olbrzyma w zglobalizowanym świecie*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Chołaj H. (2014a), *Chiny a świat. Współczesny chiński model ekonomiczny*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Chołaj H. (2014b), *Kapitalizm konfucjański? Chińskie reformy ekonomiczne a globalizacja*, Poltext, Warszawa.
- Dahl M. (2015), *Niemiecki model społecznej gospodarki rynkowej jako wzór dla polskich przemian systemowych po 1989 roku*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Ekonomia od A do Z. Encyklopedia podręczna* (2007), S. Sztaba (red.), Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- Ferguson N. (2017), *Wielka Degeneracja. Jak psują się instytucje i umierają gospodarki*, Wydawnictwo Literackie, Kraków.
- Fukuyama F. (1996), *Koniec historii*, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań.
- Gabryś L., Gierczycka J., Okoń-Horodyńska E., Rzeszotarska G., Swadźba S. (1994), *Istota i kierunki procesu transformacji w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice.
- Jasiecki K. (2013), *Kapitalizm po polsku. Między modernizacją a peryferiami Unii Europejskiej*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.
- Kieżun W. (2012), *O paradygmat dobrosąsiedzkich stosunków niemiecko-polskich* [w:] W. Morawski (red.), *Powiązania zewnętrzne. Modernizacja Polski*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa, s. 336-355.
- Marks K., Engels F. (1983), *Manifest komunistyczny*, KiW, Warszawa.
- Meyer M. (2013), *Znaczenie kultury i instytucji dla gospodarki ChRL*, CeDeWu, Warszawa.
- Orłowski W.M. (2011), *Świat do przeróbki. Spekulanci, bankruci, giganci i ich rywale*, Agora, Warszawa.
- Przybyciński T. (2005), *Konkurencja i ład rynkowy – przyczynek do teorii i polityki konkurencji*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Przybyciński T. (2009), *Ordoliberalizm a kształtowanie rynkowego ładu gospodarczego w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Przybyciński T. (2016), *Etyczne i ekonomiczne aspekty państwa dobrobytu*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym”, t. 19, nr 3, s. 27-34.
- Skopiec D.A. (2013), *Polityka kursu walutowego Chin jako czynnik globalnej nierównowagi płatniczej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.

Skousen M. (2012), *Narodziny współczesnej ekonomii. Żywoty i idee wielkich myślicieli*, Fijorr Publishing Company, Warszawa.

Tarchalski K. (1999), *Hazard moralny jako problem w gospodarce. Protekcja gospodarki czy protekcja kultury?* Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

DETERMINANTS OF THE ROLE OF THE MARKET IN CONTEMPORARY ECONOMY – INSTITUTIONAL APPROACH

Summary: A proper institutional framework is necessary to secure efficient functioning of the market and to stimulate economic growth. However, in many highly developed countries, especially in Western Europe, the quality of institutions significantly worsened in the past years and serious economic problems were growing. In the meantime, some less developed countries, particularly the PRC, considerably improved the quality of institutions and experienced fast economic growth. In the context of recent events Poland should shape institutions with the aim of realizing country's full potential and overcoming the relative economic backwardness.

Keywords: institutions, market, economic development.